WIKIPEDIA

Koltansaame

Koltansaame (koltansaameksi *sää´mǩiõll*) on Suomen Inarissa ja Venäjän Petsamon kuntapiirissä puhuttava uralilaiseen kielikuntaan kuuluva saamelaiskieli, jota puhuu äidinkielenään hieman yli 300 henkilöä. Kielen puhujia kutsutaan koltiksi.

Muita itäsaamelaisia kieliä ovat inarinsaame, akkalansaame, kiltinänsaame ja turjansaame.[2]

Koltansaame	
Oma nimi	sää´mǩiõll
Muu nimi	kolttasaame, koltta, *koltanlappi*, *kolttalappi*
Tiedot	
Alue	Suomi Venäjä
Virallinen kieli	Inari
Puhujia	noin 320[1]
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kirjaimisto	latinalainen
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	uralilaiset kielet
Kieliryhmä	suomalais-ugrilaiset kielet suomalais-permiläiset kielet suomalais-volgalaiset kielet suomalais-saamelaiset kielet saamelaiskielet itäsaamelaiskielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	-
ISO 639-2	sms
ISO 639-3	sms (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=sms)
	Ohje

Sisällysluettelo

Historia

Koltansaamen puhujamäärä on ollut alkujaankin pieni, ainoastaan muutama tuhat saamelaista. Kolttakönkäällä vaikuttaneen ortodoksipappi Konstantin Tsekoldinin Paatsjoen murteelle kääntämä kyrillisin kirjaimin kirjoitettu Uusi testamentti oli varhaisimpia yrityksiä saada kieli kirjoitettuun muotoon.[3] Suomessa koltansaamea puhuttiin neljässä kylässä Petsamossa, joka kuului jatkosodan päättäneen Moskovan välirauhansopimuksen mukaan Neuvostoliitolle 1944 luovutettuihin alueisiin. Petsamosta evakuoidut koltat asutettiin sodan jälkeen suureksi osaksi Inarin Sevettijärven, Nellimin ja Näätämön kyliin. Osa koltista kuitenkin jäi Petsamoon ja edelleenkin siellä asuu pieni kolttayhteisö. Evakoituminen rikkoi kolttien perinteisen kyläasutuksen ja heikensi kielen asemaa sodan jälkeen.[2]

Koltansaame oli hyvin pitkään vain puhuttu kieli. Sen kirjakieltä alettiin kehittää järjestelmällisesti vasta 1970-luvulla ja sen pohjaksi otettiin Suonikylän murre, mikä aiheutti hieman närää muiden murteiden puhujien keskuudessa. Syinä myöhäiseen yhtenäisen kirjakielen kehitykseen pidetään historiallisia tekijöitä, erityisesti sitä, että toisen maailmansodan jälkeen Suomeen siirretyt koltat puhuivat erilaisia murteita. Koltansaamea oli kirjoitettu jo vuosikymmeniä aikaisemmin erilaisilla ortografioilla, mutta mikään niistä ei vakiintunut yleiseen käyttöön.[3]

Vuonna 1973 ilmestyi *Koltansaamen opas* ja vuonna 1975 ensimmäinen koltansaamenkielinen aapinen. Sittemmin koltansaameksi on julkaistu oppimateriaalia, sanakirjoja ja lukukirjoja. Myös kirkollisia tekstejä on käännetty jo vuosikymmenien ajan.[3] 1970-luvulla Yleisradion saamelaistoimitus alkoi tuottaa koltankielisiä ohjelmia.[4] Vuosina 1978–1986 julkaistiin neljä kertaa vuodessa koltankielistä lehteä *Sää´mođđâz* ("Kolttauutiset"), mutta lehden toiminta jouduttiin lakkauttamaan rahoitusvaikeuksien ja toimittajien vähäisyyden takia.[5][6]

Nykytilanne

Koltansaamea puhuu enää noin 320 henkilöä. Monet Suomessa asuvat koltansaamen puhujat puhuvat myös suomea ja Venäjällä asuvat venäjää. Vaikka koltansaamenkielistä väestöä on pidetty melko ikääntyneenä[1] ja vielä vuonna 2006 arvioitiin, että äidinkielenään koltansaamea puhuvista nuorin oli jo yli 30-vuotias,[6] on perheitä, joissa puhutaan koltansaamea lapsille. Näiden perheiden lisäksi on perustettu koltankielinen kielipesä Ivaloon.[7] Syyskuussa 2010 Sevettijärvi sai kymmenen vuoden tauon jälkeen jälleen oman kielipesän.[8]

Koltansaamen kieli on vuonna 1992 voimaan tulleen ja vuonna 2003 uudistetun saamen kielilain mukaan yksi Suomen saamelaisalueen virallisista saamelaiskielistä, jolla voidaan asioida viranomaisten kanssa sekä suullisesti että kirjallisesti. Saamen saa myös ilmoittaa äidinkielekseen.[9] Kielilain vaikutuksesta esimerkiksi Inarin kunnan ilmoituksia on julkaistu lehdissä myös koltansaameksi. Ongelmaksi ovat kuitenkin muodostuneet lehtien käyttämät merkistöt, jotka ovat soveltuneet huonosti kielen kirjoittamiseen. Tämän seurauksena koltansaamea äidinkielenään puhuvat henkilöt eivät ole usein saanet kuulutuksista lainkaan selvää. Toisaalta virheelliset tekstit ovat levittäneet väärää kuvaa kielen kirjoitustavasta.[5]

Yle Sámi Radiolla on yksi vakituinen koltansaamenkielinen toimittaja, joka tekee koltansaamenkielisen ajankohtaisohjelman viikoittain.[10] Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa näkyvissä saamenkielisissä televisiouutisissa, Ođđasatissa on koltansaamenkielistä materiaalia harvoin.[6]

Saamelaisten ja saamelaiskielen asemaa valvomaan ja saamelaisten kielellistä ja kulttuurillista itsehallintoa toteuttamaan perustettiin vuonna 1996 lailla saamelaiskäräjät (koltansaameksi *Sääʹmteʹǧǧ*).[11] Yksi saamelaiskäräjien viidestä lautakunnasta on saamen kielineuvosto, joka muun muassa antaa kielen- ja nimistönhuoltoon liittyviä ohjeita ja suosituksia, edistää saamelaiskielten tutkimusta, jakaa tietoa saamelaiskielistä ja antaa yhdessä saamen kielen toimiston kanssa saamelaiskäräjille vaalikausittain kertomuksen saamen kielilain soveltamisesta ja saamelaisten kielioloista.[12][13] Saamen kielen toimisto on saamelaiskäräjiin kuuluva toimipaikka, joka edellä mainitun kertomuksen lisäksi muun muassa huolehtii käännösten toimittamista eri viranomaisille ja avustaa viranomaisia tulkkien hankkimisessa.[14]

Kieltä on yritetty elvyttää muun muassa julkaisemalla kirjallisuutta. Kaunokirjallisista teoksista koltansaameksi on käännetty pääasiassa lastenkirjoja. Myös alkuperäiskielisiä kirjoja on ilmestynyt jonkin verran. Kati-Claudia Fofonoff on esimerkiksi kirjoittanut runoteokset *Pââsjooǥǥ Laulli* (*Paatsjoen laulut*, 1988) sekä *Jânnam muttum nuuʹbbiooʹri* (*Maa muovattu toisin päin*, 1999). Vuonna 2000 julkaistiin koltansaamelaisten elämäntapaa esittelevä *Õhtt eeʹǩǩ Oʹlssee da Såålla mieʹldd*, jonka olivat laatineet Katri ja Matleena Fofonoff. Myös Antoine de Saint-Exupéryn *Pikku prinssi* on ilmestynyt koltansaameksi.[5][6]

Suomen ortodoksinen kirkko on osallistunut kielen elvytykseen julkaisemalla koltansaameksi *Pienen rukouskirjan* vuonna 1983 (*Risttoummi moʹlidvaǩeʹrjj*), joka oli ensimmäinen koltaksi julkaistu kirja. Vuonna 2002 kirkko julkaisi Johannes Krysostomoksen liturgian käännöksen (*Pââʹss Eʹččen Evvan Krysostomoozz Liturgia*)[15] Kirkko on julkaissut yhteystyössä Pipliaseuran kanssa vuonna 1988 Johanneksen evankeliumin (*Evvan evaŋǧeʹlium*) koltansaameksi. Käännöstyö jatkuu Luukkaan evankeliumin kanssa.[16]

Vuonna 2005 Tiina Sanila julkaisi ensimmäisen koltansaamenkielisen rockalbumin *Sääʹmjânnam rocks!*[17] Vuonna 2007 on julkaistu kolttien vienalaiseen runonlauluun vertautuvia leuddeja kirjana ja CD-levynä *Maaddârääʹjji leeuʹd*. Se on Kolttien kyläkokouksen, Kansanmusiikki-instituutin ja Saamelaismuseo Siidan yhteinen julkaisu, jossa tekstit ovat sekä koltansaameksi, suomeksi että englanniksi.

Koltansaamenkielisestä kulttuuritarjonnasta huolimatta kielen kohtalo on avoin, sillä monet kolttalapset eivät ole enää oppineet kieltä vanhemmiltaan.[2]

Vuonna 2019 BBC valitsi Yleisradion kolttasaamelaisen toimittajan Sara Wesslinin sadan innoittavimman ja vaikutusvaltaisimman naisen listalleen, sillä hänen katsottiin edesauttaneen merkittävästi kolttasaamen elpymistä Suomessa. Tuolloin maailmassa oli kaksi koltankielistä toimittajaa.[18]

Kielen opetus

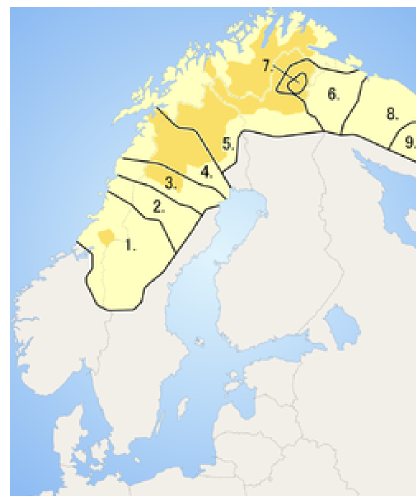
Inarissa koltansaamea opetetaan Sevettijärven koulussa äidinkielenä ja valinnaisena aineena, sekä Ivalon lukiossa valinnaisena aineena B2- ja B3-kielenä.[19][20] Keväällä 2005 oli ensimmäisen kerran mahdollista suorittaa koltansaamessa ylioppilastutkinnon vieraan kielen lyhyen oppimäärän koe, jossa ei kuitenkaan ole kuullunymmärtämisosuutta.[21] Vuoden 2014 kevään ylioppilastutkinnossa koltansaamen kokeen suoritti kolme kokelasta; kaikki hyväksyttiin arvosanalla cum laude approbatur[22]. Koltansaamenkielisten opettajien määrä on hyvin alhainen, eikä mihinkään oppiaineeseen ole tarpeeksi kattavaa koltansaamenkielistä oppimateriaalia.[19]

Inarin kunta alkoi vuonna 1993 järjestää Sevettijärvellä niin sanottua kielipesätoimintaa, jonka tarkoituksena oli siirtää alle kouluikäisille lapsille koltansaamen taito kielikylpymenetelmällä. Periaatteena oli, että kielipesässä vähän tai ei ollenkaan koltansaamea osanneet lapset altistuisivat kielelle täysin koltansaamenkielisessä ympäristössä, ja oppisivat näin puhumaan kieltä. Koltansaamenkielinen kielipesä toimi vuonna 1993 kuusi kuukautta. Muutaman vuoden tauon jälkeen se aloitettiin jälleen vuonna 1997, mutta lopetettiin rahoituksen puutteen vuoksi jälleen vuonna 2001. Marraskuussa 1998 tehdyn arvioinnin mukaan kielipesätoiminnalla oli suuri merkitys koltansaamen elvyttäjänä alle kouluikäisten keskuudessa.[23][24]

Syksyllä 2020 Oulun yliopiston alaisessa Giellagas-instituutissa alkaa koltansaamen opiskelu pääaineena[25]. Turun yliopistossa voi opiskella yhden kurssin koltansaamea[26], samoin Helsingin yliopistossa on ollut tarjolla koltansaamen kurssi[27]. Kieltä voi opiskella myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa Inarissa vuoden mittaisella opintolinjalla[28].

Alueellinen sijoittuminen

Koltansaamen historiallisia alueita kutsutaan Koltanmaaksi. Nykyisin koltansaamea puhutaan pääasiassa Sevettijärvellä ja se onkin yksi Inarin neljästä virallisesta kielestä. Suomessa puhujia on kaiken kaikkiaan noin 300, joiden murteina on Paatsjoen-Petsamon ja Suonikylän murteet. Lisäksi Venäjällä noin 20–30 ihmistä puhuu Nuorttijärven murretta Luujärven ympäristössä. Aiemmin koltansaamea puhuttiin myös Näätämön lähellä Norjassa, mutta kyseinen murre lienee jo kuollut.[2][1] Kirjakieli perustuu Suonikylän murteeseen.[3]



Saamelaiskielten entinen levinneisyys, nrolla 6 koltansaame (tummemmalla nykyalue)

Kirjoitusjärjestelmä

Koltansaame käyttää latinalaisia kirjaimia ja useita niihin lisättyjä kirjaimia:

A a	Â â	B b	C c	Č č	Ʒ ʒ	Ǯ ǯ	D d
Đ đ	E e	F f	G g	Ǧ ǧ	Ǥ ǥ	H h	I i
J j	K k	Ǩ ǩ	L l	M m	N n	Ŋ ŋ	O o
Õ õ	P p	R r	S s	Š š	T t	U u	V v
Z z	Ž ž	Å å	Ä ä	ʹ			

Lisäksi kirjaimia Q/q, W/w, X/x, Y/y ja Ö/ö käytetään vierasperäisissä sanoissa. Merkkiä ʹ käytetään pehmennysmerkkinä.

Koltansaamen suomen kielestä eroavien merkkien (Ââ, Čč, Ʒʒ, Ǯǯ, Đđ, Ǧǧ, Ǥǥ, Ǩǩ, Ŋŋ, Õõ, Šš, Žž ja ʹ) tuottamiseksi tarkoitetut tietotekniset ratkaisut eivät ole usein yhteensopivia keskenään, mikä aiheuttaa merkkien vääristymisen, kun tekstiä siirretään järjestelmästä toiseen. Toisaalta fontit eivät ole kovinkaan kattavia, minkä vuoksi kielellä julkaistut painotuotteet ovat epäammattimaisen näköisiä. Usein merkistövirheiden taustalla on monien fonttien toteutuksessa käytetty 8-bittinen ympäristö. Unicoden mukaisen koodauksen käyttöä hankaloittaa sopivien näppäimistöajurien puute. Toisaalta vajavaisen lokalisoinnin takia esimerkiksi luettelointi on hyvin työlästä toimivan aakkostuksen puuttuessa.[6]

Äänneoppi

Vokaalit

Koltansaamessa on monimutkainen vokaalijärjestelmä. Taulukoissa on annettu äänteen vieressä sen kirjoitustapa.

	Etinen	Keskinen	Takainen
Suppea	i (i)		u (u)
Puolisuppea	e (e)	ɘ (õ)	o (o)
Puoliväljä	ɛ (e)	ɐ (â)	ɔ (å)
Väljä	a (ä)		ɑ (a)

Huom.:

- Eroa äänteiden /e/ ja /ɛ/ välillä ei näy standardiortografiassa, jossa molemmat kirjoitetaan samoin merkillä *e*.
- /ɘ/ ääntyy melko samoin kuin viron *õ* /ɤ/.

Kuten suomessakin, vokaalit voivat olla joko pitkiä tai lyhyitä: *leʹtt* ’laiva’ & *leeʹtt* ’laivat’. Kaikki vokaalit voivat olla pitkiä ja lyhyitä.

Vokaalit muodostavat 12 diftongia.

	Etinen	Etinen ja keskinen	Takainen ja etinen	Takainen ja keskinen	Takainen
Suppea ja puolisuppea	ie (ie)	iɘ (iõ)	ue (ue)	uɘ (uõ)	
Suppea ja puoliväljä	iɛ (ie)	iɐ (iâ)	uɛ (ue)	uɐ (uâ)	uɔ (uå)
Suppea ja väljä			ua (uä)		
Puolisuppea ja puoliväljä		eɐ (eâ)			
Puolisuppea ja väljä	ea (ea)				

Myös diftongit voivat olla lyhyitä tai pitkiä, joskaan tämä ei näy kirjoitusasussa. Lyhyet diftongit eroavat pitkistä niin pituutensa kuin painonsa avulla: Lyhyissä diftongeissa paino on jälkimmäisellä osalla, pitkissä ensimmäisellä.

Konsonantit

Koltansaamen konsonantit on esitetty seuraavassa taulukossa. Kirjoitusjärjestelmän vastineet äänteille ovat sulkeissa.

		Labiaalinen	Dentaalinen / alveolaarinen	Postalveolaarinen	Liudentunut alveolaarinen	Palataalinen	Velaarinen
Nasaalinen		m (m)	n (n)		nʲ (nj)		ŋ (ŋ)
Klusiili	**soinniton [1]**	p (p)	t (t)				k (k)
	soinnillinen [2]	b (b)	d (d)				g (g)
Affrikaatta	**soinniton [1]**		t͡s (c)	t͡ʃ (č)		c͡ç (ǩ)	
	soinnillinen [2]		d͡z (ʒ)	d͡ʒ (ǯ)		ɟ͡ʝ (ǧ)	
Sibilantti	**soinniton**		s (s)	ʃ (š)			
	soinnillinen		z (z)	ʒ (ž)			
Frikatiivi	**soinniton**	f (f)					x (h)[3]
	soinnillinen	v (v)	ð (đ)			ʝ (j)	ɣ (ǥ)
Tremulantti			r (r)				
Lateraalinen			l (l)		lʲ (lj)		
Puolivokaalit		w (u)				j (i)	

[1] Soinnittomat klusiilit ja affrikaatat ääntyvät aspiroituina vokaalien ja sonoranttikonsonanttien jälkeen.

[2] Soinnilliset klusiilit ja affrikaatat ääntyvät yleensä vain heikosti soinnillisina.

[3] Äänteellä /x/ on myös allofoni [h] alkavana äänteenä.

Konsonantit voivat olla sekä lyhyitä että pitkiä (geminaattoja) sanan keskellä ja lopussa, molemmat ovat yleisiä. Konsonantin pituus voi erottua myös useammista peräkkäisistä konsonanteista: *kuõskkâd* ’koskettaa’ : *kuõskâm* ’kosken’.

Kielioppi

Koltansaame on synteettinen, paljon taivutusmuotoja käyttävä kieli, jossa on monia samoja piirteitä kuin muissa uralilaisissa kielissä. Se ei kuitenkaan ole tyypillinen agglutinatiivinen kieli kuten useat muut uralilaiset kielet, vaan se on paljolti kehittynyt fusionaalisempaan suuntaan. Täten sijapäätteitä ja muita kieliopillisia ominaisuuksia ei merkitä vain liitteillä, vaan ne myös aiheuttavat muutoksia itse sanajuuressa. Monet koltansaamen sanaliitteistä ovat portmanteau–morfeemeja, jotka ilmaisevat useita kieliopillisia ominaisuuksia samaan aikaan.

Sijamuodot

Koltansaamessa on yhdeksän sijamuotoa yksikössä, vaikkakin genetiivi ja akkusatiivi ovat usein sama. Sijamuodot ovat nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi, lokatiivi, illatiivi, komitatiivi, abessiivi, essiivi ja partitiivi.[29]

Persoonapronominit

Koltansaamessa esiintyy yksikön ja monikon lisäksi kaksikko eli duaali.[30] Alla olevassa taulukossa persoonapronominit on taivutettu nominatiivissa ja genetiivissä/akkusatiivissa.

	Nominatiivi		Genetiivi	
	Suomi	**Koltansaame**	**Suomi**	**Koltansaame**
Yksikön 1. persoona	minä	mon	minun	muu
Yksikön 2. persoona	sinä	ton	sinun	tuu
Yksikön 3. persoona	hän	son	hänen	suu
Kaksikon 1. persoona	me (kaksi)	muäna	meidän (kahden)	muännai
Kaksikon 2. persoona	te (kaksi)	tuäna	teidän (kahden)	tuännai
Kaksikon 3. persoona	he (kaksi)	suäna	heidän (kahden)	suännai
Monikon 1. persoona	me	mij	meidän	mij
Monikon 2. persoona	te	tij	teidän	tij
Monikon 3. persoona	he	sij	heidän	sij

Alla olevassa taulukossa on pronominin *hän* taivutus eri luvuissa ja sijamuodoissa.

	Yksikkö	Kaksikko	Monikko
Nominatiivi	son	suäna	sij
Genetiivi	suu	suännai	sij
Akkusatiivi	suu	suännaid	siʹjjid
Illatiivi	suʹnne	suännaid	siʹjjid
Lokatiivi	suʹst	suännast	seeʹst
Komitatiivi	suin	suännain	sijvuiʹm
Abessiivi	suutää	suännaitää	sijtää
Essiivi	suuʹnen	suännan	-
Partitiivi	suuʹđed	-	-

Verbit

Koltansaamen verbit taipuvat neljässä persoonassa (ensimmäinen persoona, toinen persoona, kolmas persoona ja neljäs persoona eli epämääräinen persoona), viidessä tapaluokassa (indikatiivi, imperatiivi, konditionaali, potentiaali ja optatiivi), kolmessa luvussa (yksikkö, kaksikko eli duaali ja monikko), sekä neljässä aikamuodossa (mennyt, ei-mennyt, perfekti ja pluskvamperfekti). Verbeillä on kuusi nominaalimuotoa (infinitiivi, gerundi, partisiipin aktiivi, abessiivi, partisiipin preesens ja partisiipin perfekti).

Kieltoverbi

Kuten esimerkiksi suomessa ja muissa saamelaiskielissä, myös koltansaamessa käytetään kieltoverbiä. Koltansaamessa kieltoverbi taipuu tapaluokan (indikatiivi, imperatiivi ja optatiivi), persoonan (ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs), sekä luvun (yksikkö, kaksikko ja monikko) mukaan.

	Indikatiivi, preesens		Imperatiivi		Optatiivi	
	yks.	**kaks./mon.**	**yks.**	**kaks./mon.**	**yks.**	**kaks./mon.**
1.	jiõm	jeäʹp	-	-	–	jeällap
	jim	jep				
2.	jiõk	jeäʹped	jeäʹl	jeäʹlled	jeäʹl	jeäʹlled
	jik	jeʹped	jeʹl	jeʹlled	jeʹl	jeʹlled
3.	ij	jiâ, jeä, jie	-	-	jeälas	jeällas
4.	jeät					

Indikatiivin preseensin 3. persoonassa *iʹlla*, *iʹlleäkku*, *iʹllää* tai *iʹllä* yleensä kirjoitetaan *ij* + *leat* -yhdistelmän sijasta

Toisin kuin muissa saamenkielissä koltansaamessa kaksikolla ja monikolla ei ole enää omaa kieltoverbin muotoa, vaan käytetään monikkoa.

Lähteet

1. Ethnologue language report – Saami, Skolt (https://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=sms) SIL International. Viitattu 17.2.2007. (englanniksi)
2. Anhava, Jaakko: *Maailman kielet ja kielikunnat*, s. 47. Gaudeamus, 1998. ISBN 951-662-734-X.
3. Sääʹmjieʹllem: Koltansaamen kieli ja ortografia sekä omakielinen kirjallisuus (http://www.siida.fi/saamjiellem/suomi/kieli.html) Saamelaismuseo ja Ylä-Lapin luontokeskus. Viitattu 17.2.2007.

4. Sámi Radio: Saamen radion historia (http://lotta.yle.fi/srwebanar.nsf/sivut/historia?opendocument&pageid=ContentE1B7D-2) Yleisradio. Viitattu 17.2.2007.
5. Satu ja Jouni Moshnikoff: Koltansaamen kielestä (http://www.kotus.fi/files/719/kolttaLiite1.pdf) 2001. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Viitattu 26.7.2007.
6. Jouni ja Satu Moshnikoff: Selvitys koltansaamen nykytilasta ja tarpeellisista toimenpiteistä (http://www.kotus.fi/files/715/koltansaamenselvitys.pdf) Joulukuu 2006. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.. Viitattu 27.7.2007.
7. Kolttauutisia: Ivalon koltansaamen kielipesän touhuja (http://oddaz.saaminuett.fi/2010/02/12/ivalon-koltansaamen-kielipesan-touhuja/) 12.2.2010. Saaʹmi Nueʹtt. Viitattu 30.07.2010. suomeksi ja koltansaameksi
8. Kolttauutisia: Koltansaamenkielinen kielipesä Sevettijärvelle (http://oddaz.saaminuett.fi/2010/02/12/ivalon-koltansaamen-kielipesan-touhuja/) 28.6.2010. Saaʹmi Nueʹtt. Viitattu 30.07.2010.
9. Ajantasainen lainsäädäntö: 15.12.2003/1086 (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031086) Finlex. Viitattu 16.2.2007.
10. Sámi Radio: Saamen radion toiminta (http://lotta.yle.fi/srwebanar.nsf/sivut/saamenradio?opendocument&pageid=Content1C76A) Yleisradio. Viitattu 17.2.2007. Suomi
11. Ajantasainen lainsäädäntö: 17.7.1995/974 (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950974) Finlex. Viitattu 21.2.2007.
12. Saamen kielineuvosto (http://www.samediggi.fi/vanha/suomi/toimieli/suto7.htm) Saamelaiskäräjät. Viitattu 21.2.2007.
13. Saamelaiskäräjien organisaatio (http://www.samediggi.fi/vanha/suomi/su3.htm) Saamelaiskäräjät. Viitattu 21.2.2007.
14. Toimipaikat (http://www.samediggi.fi/vanha/suomi/su6.htm) Saamelaiskäräjät. Viitattu 21.2.2007.
15. Suomen ortodoksinen kirkko: Jumala puhuu myös koltansaameksi – Vuâsppoʹd maainast še säämas (https://ort.fi/uutishuone/2017-02-06/jumala-puhuu-myos-koltansaameksi-vuasppod-maainast-se-saamas) *ort.fi*. 6.2.2017. Viitattu 10.10.2018.
16. Suomen pipliaseura: Vähemmistökielet (https://www.piplia.fi/raamattu/raamattu-suomessa/kaannostyo/) *piplia.fi*. Viitattu 10.10.2018.
17. Heikkinen, Mikko-Pekka: Tiina Sanila: Sevettijärven rokkikoltta (http://nyt.hs.fi/musiikki/artikkeli/1101979928011) 17.6.2005. NYT. Viitattu 17.2.2007.
18. Minna Rinta-Tassi: BBC listasi vaikutusvaltaisimmat naiset: Mukana kolttasaamelainen Suomesta (https://yle.fi/uutiset/3-11022925) 16.10.2019. Yleisradio. Viitattu 14.6.2020.
19. Saamen kieli perus- ja lukio-opetuksessa Suomessa 2003–2004 (http://www.laaninhallitus.fi/lh/lappi/sivistys/home.nsf/pages/F304E48653C2C1AAC2256E59004BE272/$file/saameopetuksessa.ppt) Lapin lääninhallitus – Sivistysosasto. Viitattu 21.2.2007.
20. Ainekohtaiset opetussuunnitelmat (http://www.inari.fi/koulut/lukio/aiops.htm) Ivalon lukio. Viitattu 16.2.2007.
21. Kielikokeita koskevat yleiset ohjeet (http://www.ylioppilastutkinto.fi/files/documents/Ohjeet07/kieliohjeet2.doc) 9.12.2005. Ylioppilastutkintolautakunta. Viitattu 16.2.2007.
22. Tilastotietoja ylioppilastutkinnosta (http://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/tilastot) Ylioppilastutkintolautakunta. Viitattu 2.6.2014.
23. Saamelaiset (http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/omakieli/saamelaiset.htm) 27.3.2001. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.2.2007.
24. Seppo Lahtela: Määrärahan osoittaminen saamenkieliseen kielikylpytoimintaan Inarin kunnan alueella (http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/taa_690_2006_p.shtml) 22.9.2006. Eduskunta. Viitattu 23.2.2007.
25. Koltansaame (https://www.oulu.fi/giellagas/samegiella#Koltansaame) *Oulun yliopisto*. Viitattu 14.6.2020.
26. Opinto-opas (https://opas.peppi.utu.fi/fi/ohjelma/3206) *Turun yliopisto*. Viitattu 14.6.2020.
27. Koltansaame (https://courses.helsinki.fi/fi/40345/117341015) *Helsingin yliopisto*. Viitattu 14.6.2020.
28. Koltansaamen kieli ja kulttuuri (http://www.sogsakk.fi/fi/Hakijalle/Koulutustarjonta/Koltansaamen-kieli-ja-kulttuuri) *Saamelaisalueen koulutuskeskus*. Viitattu 14.6.2020.
29. Korhonen, Mosnikoff, Sammallahti 1973, 30-32.
30. Korhonen, Mosnikoff, Sammallahti 1973, 30.

Kirjallisuutta

- Korhonen, Mikko; Mosnikoff, Jouni; Sammallahti, Pekka: *Koltansaamen opas*. Castrenianum, 1973. ISBN 951-45-0189-6.
- Moshnikoff, Satu: *Muu vuõssmõs sääʹmǩeʹrjj*. , 1987. ISBN 951-47-1113-0.
- Mänty, Sirpa; Fofonoff, Katri: *Mattu saaʹnid*. Sääʹmteʹǧǧ, 2002. ISBN 952-441-080-X.
- Sammallahti, Pekka; Mosnikoff, Jouni: *Suomi–koltansaame-sanakirja = Lääʹdd -sääʹm sääʹnnǩeʹrjj*. Girjegiisá, 1991. ISBN 951-8939-17-9.
- Sammallahti, Pekka; Mosnikoff, Jouni: *Uʹcc sääm-lääʹdd sääʹnnǩeârjaž = Pieni koltansaame–suomi-sanakirja*. Jorgaleaddji, 1988. ISBN 951-8939-02-0.

- Jouste, Mark; Mosnikoff, Elias; Sivertsen, Seija: *Maaddârää ʼjji Leeu ʼd / Esivanhempien Leuddit / The Leu ʼdds of The Ancestors*. Kirja ja CD-levy. Kansanmusiikki-instituutti, Saamelaismuseo Siida ja Kolttien kyläkokous, 2007.

Aiheesta muualla

- Pohjois-Euroopan lintujen nimiä saamelaiskielillä, kuten koltansaameksi (http://www.kirjasto.oulu.fi/saamilottit/)
- SIIDA – Kolttaelämää (http://www.siida.fi/saamjiellem/) – tietoa koltista ja koltansaamesta
- Koltansaamen kieli on yksi Suomen kolmesta saamesta (http://www.moshnikoff.fi/etusivu/koltat-ja-sevettijaervi/koltansaamen-kieli-on-yksi-suomen-kolmesta-saamesta.html)
- Tiina Sanila (http://www.tiinasanila.com/) – koltansaameksi laulava rock-artisti

n · k · m (https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Malline:Uralilaiset_kielet&action=edit)

Uralilaiset kielet

Itämerensuomalaiset		inkeroinen · karjala (aunuksenkarjala · lyydi · varsinaiskarjala) · liivi · suomi (kveeni · meänkieli) · vatja · vepsä · viro (võro)
Saamelaiskielet	**Länsisaamelaiset**	eteläsaame · luulajansaame · piitimensaame · pohjoissaame · uumajansaame
	Itäsaamelaiset	akkalansaame † · inarinsaame · kainuunsaame † · keminsaame † · kiltinänsaame · koltansaame · turjansaame
Mordvalaiset		ersä · mokša
Mari		mari (niittymari · vuorimari)
Permiläiset		komi (komipermjakki) · udmurtti
Hanti		hanti
Mansi		mansi
Unkari		unkari
Samojedikielet	**Pohjoissamojedilaiset**	enetsi · juratsi † · nenetsi · nganasani
	Eteläsamojedilaiset	kamassi † · matori † · selkuppi
Luokittelemattomat		merja † · meštšera † · muroma †

Kielten alueellisia nimityksiä tai kiisteltyjä ryhmittelyjä: suomalais-ugrilaiset · suomalais-permiläiset · suomalais-volgalaiset · volgalaiset · suomalais-saamelaiset · ugrilaiset · obinugrilaiset

Auktoriteettitunnisteet	LCCN: sh99010327 (https://id.loc.gov/authorities/subjects/sh99010327)